

Magyar nyelv és irodalom mesterképzési szak

Tantárgyleírások

(nyelvészeti tárgyak)

tantárgy neve: A magyar nyelv- és irodalomtudomány intézmény-rendszere (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A kurzus irodalomtudományi részének célja, hogy a hallgatókat megismertesse az irodalom- és kultúratudomány magyar nyelvű intézményeinek működésével, az irodalomtudomány irányzatainak főbb áramlataival, az utóbbi évtizedek tudományos közéletének alakulásával, továbbá az irodalmi folyóiratokkal, könyvkiadókkal, fórumokkal. A kurzuson a hallgatók betekintést kapnak a szerkesztőségi munka folyamatába is.</p> <p>A kurzus nyelvtudományi részében bemutatjuk a magyar és finnugor nyelvészet magyar és nemzetközi műhelyeit, különös tekintettel a magyar mint idegen nyelv oktatására. Emellett szólunk a nyelvészeti folyóiratokról is.</p> <p>A számonkérés módja: egy, az előadássorozat során taglalt, előzetesen egyeztetett nyelvészeti vagy irodalmi témából power pointos előadás készítése és annak bemutatása.</p>	
<p>A tárgyhoz nem tartozik központilag meghatározható irodalom.</p> <p>A számonkéréshez választott témakör alapján, ahhoz igazodva személyre szólóan kapják meg a hallgatók a feldolgozandó szakirodalmat.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Tóth Valéria, egyetemi tanár, DSc</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc; dr. Rácz Anita, egyetemi docens, PhD; dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD; dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Gyórfy Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD; dr. Gacsályi-Bába Barbara, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	

tantárgy neve: Bevezetés a kognitív nyelvészetbe (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A nyelv szoros egységet alkot a kognitív folyamatokkal (észlelés, tapasztalatszerzés, fogalomalkotás, ítéletalkotás, ezeknek megfelelő cselekvés) és ezek a kognitív folyamatok a nyelvi jelentésekben és struktúrákban is tükröződnek. A Bevezetés a kognitív nyelvészetbe tárgy ezt a kapcsolatrendszert kívánja bemutatni, mely szerint a nyelvi szimbólum nem egyszerű leképezése, tükrözése az objektív külvilágnak, hanem ott van mögötte a kognitív struktúrák által létrehozott kategorizáció, amely szerint a dolgokat egy-egy fogalom körébe soroljuk. A tantárgy központi kérdésköre, hogy a gondolkodás lényege szerint metaforikus, tehát mind a nyelv, mind a tapasztalás és a cselekvés is az: a közvetlenül nem megtapasztalható fogalmakat az elemi tapasztalatok szerkezete szerint strukturáljuk és értelmezzük. A Bevezetés a kognitív nyelvészetbe tárgy a nyelv megértéséhez elengedhetetlen metaforikus kognitív struktúrák szerveződésében megmutatkozó törvényszerűségek bemutatásán túl röviden kitér a különböző kognitív nyelvészeti irányzatok, valamint a megismeréstudományok egyéb ágai és a nyelvészet viszonyára is.</p>	
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Szilágyi N. Sándor, <i>Hogyan teremtsünk világot? (Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára)</i>. Kolozsvár, 1996.</p> <p>Kövecses Zoltán, <i>A metafora. (Gyakorlati bevezetés a kognitív nyelvészetbe)</i>. Bp., 2005.</p> <p>Bañcerowski Janusz, A kognitív nyelvészet alapelvei: <i>Nyr.</i> 123 (1999): 78–87.</p> <p>Pléh Csaba–Győri Miklós (szerk.), <i>A kognitív szemlélet és a nyelv kutatása</i>. Budapest, 1998.</p> <p>Kertész András, A kognitív nyelvészet szkeptikus dilemmája: <i>Nyr.</i> 124 (2000): 209–225.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD</p>	

tantárgy neve: Az ómagyar kor nyelve (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tantárgy célja, hogy áttekintést adjon a magyar nyelv történetének megismerésében kulcsfontosságú ómagyar kor magyar nyelvéről. A tárgy elsősorban azzal segíti a megfelelő nyelvtörténeti látásmód kialakítását, hogy a nyelvi rendszerekre való széttagolás helyett egészében kívánja láttatni a magyar nyelvet. A magyarság kulturális kapcsolata Európával a honfoglalás után. Az írásbeli kultúra megjelenése: beszélt és írott nyelv viszonya. A magyar nyelvű írásosság megjelenési formái. Az írásbeliség megteremtésének hang- és helyesírás-történeti kérdései. Areális hatások az új nyelvi környezetben: új elemek a nyelvtani rendszerben és a szókincsben. Újfajta nyelvi tagozódás létrejötte: az ómagyar kori nyelvjárássok hangtörténeti, szókincstörténeti vizsgálhatósága.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Benkő Loránd, <i>Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegei</i>. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980. 63–122. Benkő Loránd (főszerk.), <i>A magyar nyelv történeti nyelvtana</i>. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991–95. I, 587–617, 755–781. Kiss Jenő–Pusztai Ferenc (szerk.), <i>A magyar nyelvtörténet kézikönyve</i>. Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2018. 43–98. Hoffmann István, <i>A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás</i>. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2010. 215–232.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Kiss Jenő–Pusztai Ferenc (szerk.), <i>Magyar nyelvtörténet</i>. Budapest, Osiris, 2003. 279–577. Kovács László–Veszprémi László (szerk.), <i>Honfoglalás és nyelvészet</i>. Budapest, 1997. Mezey László, <i>Deákság és Európa</i>. Budapest, 1979. Solymosi László, <i>Írásbeliség és társadalom az Árpád-korban</i>. Budapest, 2006. Tarnai Andor, <i>A magyar nyelvet írni kezdik</i>. Budapest, 1984.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc.</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Bába Barbara, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	

tantárgy neve: Szociolingvisztika (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A Szociolingvisztika tantárgy az ember mint társas lény nyelvi viselkedésének tudományos vizsgálatát célul kitűző nyelvtudományi paradigma, a társasnyelvészet kérdéseit elsősorban a magyarországi szociolingvisztika példáján mutatja be. Egyrészt foglalkozik a szociolingvisztika fogalmának eltérő magyar értelmezéseivel, a magyar szociolingvisztika kialakulásának tudománytörténeti okaival és előzményeivel, a szociolingvisztika vizsgálati módszereivel, nyelvszemléletével, a magyarországi kutatások fontosabb irányzataival és főbb témaköreivel, területeivel (BUSZI, MNSZV, SZÖSZI, kétnyelvűségi vizsgálatok, határon túli magyar nyelv, nyelvi hátrány stb.).</p>	
<p>Kötelező irodalom: Sándor Klára, Szociolingvisztikai alapismeretek. In: Sándor Klára (szerk.), <i>Nyelv, nyelvi jogok, oktatás</i>. Szeged, 2001. 7–48 = In: Galgóczi László (szerk.), <i>Nyelvtan, nyelvhasználat, kommunikáció</i>. Szeged, 1999. 133–171. Kontra Miklós (szerk.), <i>Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon</i>. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Kontra Miklós–Németh Miklós–Sinkovics Balázs, <i>Szeged nyelve a 21. század elején</i>. Budapest, Gondolat Kiadó, 2016. Pap Mária–Pléh Csaba, Nyelvhasználat és társadalmi helyzet. (Szociolingvisztikai vizsgálat hatéves fővárosi gyerekek körében). <i>Szociológia</i>, 1972/2: 211–34. Réger Zita, <i>Utak a nyelvhez</i>. Budapest, 2002. Sándor Klára (szerk.), <i>Nyelv, nyelvi jogok, oktatás</i>. Szeged, 2001.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	

tantárgy neve: Beszédtudományi irányzatok (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számmonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: Az emberi kommunikáció dimenziói: verbális és nonverbális kommunikáció. A beszéd kutatásával foglalkozó tudományágak. Tematika: a beszédre vonatkozó főbb elméletek; az artikuláció; a hallás, hallási objektumok észlelése; akusztikai fonetika; a beszédprodukciónak folyamata, megakadásjelenségek; a beszédpercepció alapegysége, a beszédészlelés és a beszédmegértés folyamata; kétnyelvűség; verbális és nonverbális kommunikáció.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Csépe Valéria–Győri Miklós–Ragó Anett (szerk.), <i>Általános pszichológia 1. Észlelés és figyelem.</i> Budapest, Osiris Kiadó, 2007. 235–411.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Gáspor Réka, <i>Verbális és nonverbális kommunikáció.</i> Budapest, PONT Kiadó, 2004. Huszár Ágnes, <i>A gondolattól a szóig. A beszéd folyamata a nyelvbotlások tükrében.</i> Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2005.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: A funkcionális és strukturális nyelvléírás aspektusai a magyar morfológiában (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tárgy két — meghatározó és alapvető elveiben és módszereiben különböző — nyelvléírasi keret szempontjaival és eljárásaival ismerteti meg a hallgatókat. Mindezt egy elemeiben szinkrón és történeti vonatkozásban már korábban megismert részrendszer, a morfológia szempontjából vizsgálja, erős elméleti irányultsággal, de tudománytörténeti aspektusokat is figyelembe véve. Bemutatja azokat az előnyöket és hátrányokat, amelyeket a magyar alaktan leírásában a funkcionális, illetőleg a strukturális alapú nyelvléírás felvet, s előtérbe állítja azokat a területeket, amelyeket az egyes elméletek különösen sikeresen képesek kezelni.</p>	
<p>Kötelező irodalom: É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, <i>Új magyar nyelvtan</i>. Bp., 1998. 187–289. Keszler Borbála (szerk.), <i>Magyar grammatika</i>. Bp., 2000. 35–346. Kiefer Ferenc (szerk.), <i>Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia</i>. Bp., 2000. T. Somogyi Magda, <i>Toldalékrendszerezésünk vitás kérdései</i>. Bp., 2000.</p> <p>Ajánlott irodalom: Fehér Krisztina, Grammatikaelmélet és kognitív pszichológia. Algebrai szabályok, statisztikai analógiák. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 52 (2014): 125–170. Imrényi András–Kugler Nóra–Ladányi Mária–Markó Alexandra–Tátrai Szilárd–Tolcsvai Nagy Gábor, <i>Nyelvtan</i>. Bp., 2018. Pléh Csaba–Lukács Ágnes (szerk.), <i>A magyar morfológia pszicholingvisztikája</i>. Bp., 2001.</p>	
Tantárgyfelelős: dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD	
Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Dobi Edit egyetemi adjunktus, PhD, dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD	

tantárgy neve: A számítógépes nyelvészet elmélete és gyakorlata 1. (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A kurzus betekintést nyújt a számítógépes nyelvészet elmélete és gyakorlata főbb kérdéseibe úgy, hogy a fő hangsúlyt a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén alkalmazott számítógép támogatta kutatásokra helyezi. Megismertet a számítógépes nyelvészet kialakulásának történetével, a számítógépes nyelvészet korai szakaszának főbb kérdéseivel, a számítógépek használatával az adatbázisok építésében, kezelésében, különös tekintettel a nyelvtörténetben, névtanban, szövegtanban használt módszerekre, eszközökre. Kitekint a számítógépek nyújtotta lehetőségekre a nyelvészeti kutatómunkában.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Prószéky Gábor: <i>Számítógépes nyelvészet. (Természetes nyelvek használata számítógépes rendszerekben).</i> Átdolgozott, elektronikus kiadás. Budapest, 2015.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Szirmai Monika: <i>Bevezetés a korpusznyelvészetbe.</i> Budapest, 2006.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD</p>	

tantárgy neve: A nyelvtudomány módszerei (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 2. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tárgy céljai a következők: – A különböző intézményekből részben eltérő nyelvészeti képzettséggel a mesterképzésbe belépő hallgatók nyelvtudományi ismereteinek egységes megalapozása. – Áttekintést nyújt a nyelvtudomány jelenlegi állapotához vezető, meghatározó módszerekről. A kurzus vezérfonalát a grammatikaelmélet adja – kitekintéssel a szemantikára és a pragmatikára. Következésképpen a bemutatott grammatikaelméleti ismeretekre a képzés későbbi szakaszaiban szervesen felépíthetők lesznek mind az elméleti, mind az alkalmazott nyelvészeti részdiszciplínákat bemutató tárgyak. Ennek megfelelően a kurzus a következő fő témakörök köré épül: – A történeti-összehasonlító nyelvészet és az újgrammatikus iskola módszertana. – A saussure-i fordulat: a szinkrón nyelvészet és a strukturalizmus módszertana. – A chomskyánus fordulat: a modern elméleti nyelvészet kialakulása és a generatív szintaxis módszertana. – A szemantika státusa a modern elméleti nyelvészetben. – Kitekintés: a pragmatikai fordulat.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Apreszjan, J. D., <i>A modern strukturális nyelvészet elmélete és módszerei</i>. Bp., 1971. Antal László, <i>A formális nyelvi elemzés</i>. Bp., 1964. Chomsky, Noam, <i>Mondattani szerkezetek. Nyelv és elme</i>. Bp., 1995. É. Kiss Katalin–Szabolcsi Anna, Grammatikaelméleti bevezető. In: Kiefer Ferenc szerk.: <i>Strukturális magyar nyelvtan. I. Mondattan</i>. Bp., 1992. 21–78. Kiefer, Ferenc: <i>Jelentés</i>. Bp., 2000. Reboul, A.–Moeschler, J., <i>A társalgás cselei. Bevezetés a pragmatikába</i>. Bp., 2005. Róna-Tas András, <i>A nyelvrokonság</i>. Bp., 1978.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Antal László (szerk.), <i>Modern nyelvelméleti szöveggyűjtemény 1–6</i>. Bp., 1981–1989. Fehér Krisztina, A 20. század eleji újgrammatizmus és a nyelvi változások. <i>Magyar Nyelvőr</i> 137 (2013): 129–154. Saussure, Ferdinand de, <i>Bevezetés az általános nyelvészetbe</i>. Bp., 1997. Telegdi Zsigmond (szerk.), <i>Szöveggyűjtemény az általános nyelvészet tanulmányozásához</i>. Bp., 1968.</p>	
Tantárgyfelelős: dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD	
Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Csátár Péter egyetemi docens, PhD; dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD	

tantárgy neve: A magyar névkutatás története (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 2. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tantárgy a magyar névkutatás XIX. századi előtörténetének és főképpen a XX. századi történetének tudománytörténeti áttekintését kívánja adni. Bemutatja az ezen időszakot jellemző kutatási módszereket, szemléletváltásokat, alapvető szakmunkákat és kutatókat. A magyar helynévkutatás eredményeit témakörök szerint haladva tárgyalja: két nagyobb egysége egyfelől a leíró és a történeti névkutatást feldolgozó rész, másrészt a személy- és helynévkutatás, illetve a névelmélet területe, szól azonban emellett a magyar névkutatás fórumairól, nemzetközi kapcsolatairól is. A legjelentősebb magyar névkutatókról rövid tudománytörténeti portrékat is felvázol.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Szabó T. Attila, <i>A magyar helynévkutatás a XIX. században</i>. Kolozsvár, 1944. Hoffmann István, <i>Magyar helynévkutatás 1958–2002</i>. Debrecen, 2003.</p> <p>Ajánlott irodalom: Kiss Lajos, <i>Kniezsa István</i>. A múlt magyar tudósai. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1994. Kiss Lajos, <i>Melich János</i>. A múlt magyar tudósai. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1995. Balassa Iván, <i>Szabó T. Attila (1906–1987). Erdély nagy nyelvtudósa</i>. Budapest, Püski, 1996</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc.</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Gyórfy Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD</p>	

tantárgy neve: Magyar dialektológia (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 2. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tantárgy célja megismertetni a hallgatókat a magyar nyelv területi változataival: a nyelvjárásokkal. Az elméleti ismeretek elsajátítása mellett be kívánja vezetni a hallgatókat a dialektológiai kutatások gyakorlati munkájába is. A tantárgy tartalma: mi a nyelvjárás. A nyelvjárás jelenségek mivolta, keletkezésük, terjedésük és visszaszorulásuk nyelvi és társadalmi vonatkozásai. A köznyelv és a nyelvjárások. A regionális köznyelviség fogalma. A regionális nyelvhasználat (életkor, nemek, foglalkozás, iskolázottság, felekezeti hovatartozás, beszédhelyzet). A nyelvi attitűd. A dialektológiai kutatások célja, módszerei, eszközei és feladatai. A magyar nyelvjárás régiók és azok nyelvi jellemzői. A nyelvjárásgyűjtés módszerei. A nyelvföldrajz, a nyelvatlaszok fajtái. Az alkalmazott dialektológia és az anyanyelvi oktatás.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Chambers, J. K.–Trudgill, Peter, <i>Dialectology</i>. Cambridge, 1998. Deme László–Imre Samu (szerk.), <i>A magyar nyelvjárások atlasza. I–VI. Bp.</i>, 1968–1977. Imre Samu, <i>A mai magyar nyelvjárások rendszere</i>. Bp., 1971. Kiss Jenő (szerk.), <i>Magyar dialektológia</i>. Bp., 2001. Vargha Fruzsina Sára, <i>A nyelvi hasonlóság mintázatai. Magyar nyelvjárások dialektometriai elemzése</i>. Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság, 2017.</p> <p>Ajánlott irodalom: Juhász Dezső, Névtan és nyelvföldrajz: <i>MNy.</i> 89 (1993): 72–77. Vargha Fruzsina Sára–Bodó Csanád, Régi nyelvatlaszok — új módszerek: <i>MNy.</i> 54 (2008): 335–351.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Bába Barbara, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD</p>	

tantárgy neve: Újabb eredmények a mondatleírásban (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 2. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A tárgy a magyar mondatok (elsősorban) strukturális jellegzetességeivel foglalkozik; az utóbbi évtized mondatelemző irányzataitól származó eredményeket igyekszik feltárni. A tantárgy célja a hagyományos és modern leíró mondattani irányzatok ismertetése, tipológiája, különös tekintettel a funkcionális mondattani és a transzformációs generatív mondattani modell összevetésére.</p> <p>A téma: A leíró mondattanok tipológiája. A tudományos igényű mondattani leírás jellemzői. Az adekvátság szintjei a mondatleírásban. A magyar grammatika és a generatív nyelvtan szemlélete, elemzési módszere közötti eltérések és hasonlóságok. A generatív transzformációs nyelvtan modellje: Standard–elmélet, Kormányzás és kötés elmélet. A magyar szó szerkezetek és mondatok transzformációs generatív elemzése.</p>	
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, <i>Új magyar nyelvtan</i>. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.</p> <p>É. Kiss Katalin, Mondattan. In: <i>A magyar nyelv</i>. Digitális Tankönyvtár. 2006.</p> <p>Petőfi S. János, A rendszermondatok és a szövegmondatok elemzése. In: Petőfi S. János: <i>A szöveg mint komplex jel</i>. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.</p>	
<p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Alberti Gábor–Medve Anna, <i>Generatív grammatikai gyakorlókönyv I-II</i>. Janus/Books, Budapest, 2006.</p> <p>Chomsky, Noam, <i>Mondattani szerkezetek</i>. Osiris–Századvég, Budapest, 1995.</p> <p>Dobi Edit, <i>Kétlépcsős szövegmondat-reprezentáció szemiotikai textológiai keretben</i>. <i>Officina Textologica</i> 8. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen, 2002.</p> <p>Elekfi László, Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan: <i>MNy</i>. 91 (1995): 385–401.</p> <p>Rácz Endre–Szathmári István, <i>Tanulmányok a mai magyar nyelv mondattana köréből</i>. Tankönyvkiadó, Budapest, 1983. 23–34.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: Kutatásmódszertani szeminárium 1., 2. (MAD)	kreditszáma: 1-1 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: ai.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 1., 2. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tárgy célja az, hogy előkészítse a diszciplináris képzésben egy tudományos dolgozat (pl. szakdolgozat, diákköri dolgozat) megírását. A nyelvészeti kutatások módszereibe, forrásanyagába, elméleti kereteibe nyújt a tárgy bepillantást. A második szeminárium végére egy tudományos dolgozat elkészítése is részét képezi a követelményeknek.</p>	
<p>A kötelező és az ajánlott szakirodalom az egyes hallgatók által választott témakörökhöz illeszkedik.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Tóth Valéria, egyetemi tanár, DSc</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc; dr. Rác Anita, egyetemi docens, PhD; dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD; dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Gyórfy Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD; dr. Gacsályi-Bába Barbara egyetemi tanársegéd, PhD</p>	

tantárgy neve: A történeti nyelvészet kutatási módszerei (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A tantárgy bemutatja azoknak a kutatási módszereknek a főbb típusait, amelyeket az újkori nyelvészeti kutatások alkalmaztak. Mindezt tudománytörténeti irányultsággal teszi, nagy hangsúlyt helyezve a módszerek folyamatos megújulására. Tárgya nem csupán a magyar nyelv történeti vizsgálatának módszertana, hanem tekintettel van az általános nyelvtörténeti kutatások alakulásmódjára is, példáit azonban elsősorban a magyar nyelvtörténeti szakirodalomból veszi. A tematika sarokpontjai az alábbiak: A történeti összehasonlító nyelvészet módszertanának fejlődése, a tudománytalan nyelvhasználat módszertana. Az újgrammatikusok nyelvtörténeti szemlélete, különös tekintettel a nyelvi változás törvényszerű felfogására (elsősorban hangtörténeti példákon bemutatva). Az ún. budapesti nyelvtörténeti iskola nyelvszemlélete, az etimológia mint a nyelvi elemtörténet kulcsterülete. Az őstörténeti kutatások jellegzetességei, a különböző nyelvészeti területek és a rokon tudományágak együttműködésének problémái. A rendszerszemléletű nyelvtörténeti irányzatok. Korpusz nyelvészeti módszerek a nyelvtörténeti vizsgálatokban.</p>	
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Benkő Loránd, <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i>. Bp., 1988. Bynon, Theodora, <i>Történeti nyelvészet</i>. Bp., 1997. Róna-Tas András, <i>A nyelvrokonság</i>. 1978. Békés Vera, <i>A hiányzó paradigma</i>. Debrecen, 1997. Fehér Krisztina, Paradigmák kölcsönhatása az újgrammatikus nyelvkonceptióban: <i>MNyj.</i> 42 (2004): 5–32. Hoffmann István, Nyelvtörténet és számítógép. In: <i>MNyTK.</i> 212 (1999): 358–370.</p> <p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Róna-Tas András, <i>A honfoglaló magyar nép</i>. Bp., 1997. Szathmári István (szerk.), <i>Tanulmányok a magyar és finnugor nyelvtudomány történetéből (1850–1920)</i>. Bp., 1970.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Rác Anita, egyetemi docens, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc; dr. Tóth Valéria, egyetemi tanár, DSc; dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD</p>	

tantárgy neve: Uráli összehasonlító nyelvészet (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A kurzus az uráli nyelvek hang- és alaktanával foglalkozik. Bemutatja a nyelvrokonság bizonyításának kritériumait. A kurzus főbb témái: az alapnyelv hangrendszere (magán- és mássalhangzórendszer: a magánhangzó-rekonstrukciók problémái, az egyes hangok folytatásai a mai uráli nyelvekben). Az alapnyelvi morféma-rendszer, a grammatikai esetek története, a határozói rendszer irányhármassága, az alapnyelvi esetragozás kialakulása. A számjelölés kérdésköre. A birtokos személyragozás kialakulása, a birtokviszony kifejezése. Az igeragozás kialakulása, mód- és időjelölés az alapnyelvben és a mai finnugor nyelvekben, az igei személyragok típusai.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Hajdú Péter, <i>Az uráli nyelvészet alapkérdései</i>. Bp., 1981. Hajdú Péter, <i>Bevezetés az uráli nyelvtudományba</i>. Bp., 1966. Lakó György, A magyar hangállomány finnugor előzményei. <i>NyudÉrt.</i> 47. Bp., 1965. 8–60.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Bereczki Gábor, <i>A magyar nyelv finnugor alapjai</i>. Bp., 1998. Rédei Károly, <i>Őstörténetünk kérdései</i>. Bp., 1998</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Maticsák Sándor, egyetemi tanár, DSc</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: Nyelvtörténeti forráskritika (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tantárgy célja az, hogy megalapozza a hallgatók nyelvtörténeti forrásismeretét, és kialakítsa bennük a vizsgálat tárgyához való kritikai viszonyulás elméleti és módszertani alapjait. A nyelvtörténeti források alaptípusai: közvetett és közvetlen források. Az írott források fajtái, felhasználási lehetőségeik különbözősége. A történeti forráskiadás elveinek és gyakorlatának változásai az újabb kori tudományosságban. A modern forráskiadás alapelvei. Az írott nyelvtörténeti források nyelvészeti hasznosításának lehetőségei és korlátai. A források nyelvészeti felülvizsgálatának szükségessége, a forráskritika módszerei. Az írott források mint nyelvrendszertani dokumentumok, a források történeti szociolingvisztikai értékelésének lehetőségei. A nyelvtudomány és más történeti tudományok viszonya a történeti forrásfeltárásban.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Benkő Loránd, <i>Név és történelem</i>. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1998. Hoffmann István, <i>A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás</i>. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2010. 11–76. Hoffmann István–Tóth Valéria, A nyelvi és az etnikai rekonstrukció kérdései a 11. századi Kárpát-medencében. <i>Századok 150</i> (2016): 257–318.</p> <p>Ajánlott irodalom: Györffy György szerk., <i>Diplomata Hungariae Antiquissima. I.</i> Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992. Hoffmann István, Az oklevelek helynévi szórványainak nyelvi hátteréről. <i>Helynévtörténeti Tanulmányok 1</i> (2004): 9–61. Kovács László–Veszprémi László (szerk.), <i>Honfoglalás és nyelvészet</i>. Budapest, 1997. Solymosi László, <i>Írásbeliség és társadalom az Árpád-korban</i>. Budapest, 2006. Szentpéteri Imre, <i>Magyar oklevéltan</i>. Budapest, 1930.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc.</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Bába Barbara, egyetemi tanársegéd</p>	

tantárgy neve: Az etimológia elmélete és módszere (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tárgy célja, hogy bemutassa a magyar történeti nyelvtudomány egyik legerősebb területének, az etimológiai kutatásoknak a történetét, módszereinek változását s a mai történeti-etimológiai elemzési módszerek alapelveit és problémáit. A történeti áttekintés a magyar etimológiai irodalom nagy eredményeire, kiemelkedő szótáraitra figyel elsősorban, tudománytörténeti összefüggésben láttatva e művek értékeit és hiányosságait, kitekintéssel a nemzetközi etimológiai irodalom módszereire is. Bemutatja a különböző szócsoportok etimológiai problémáit, a közszók körében az ősi szókészlet, az onomatopoeitikus szavak és a jövevényszavak sajátos kérdéseit. Külön tárgyalja a tulajdonnevek megfejtésének specifikumait, elkülönítve a hely- és személynevek magyarázatának problémáit. A hallgatók szemináriumi dolgozat keretében maguk is készítenek szó- és névfejtéseket.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Benkő Loránd–K. Sal Éva (szerk.), <i>Az etimológia elmélete és módszere</i>. NytudÉrt. 89. sz. Bp., 1976. Gerstner Károly, <i>A német vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban</i>. NytudÉrt. 145. Bp., 1998. Kiss Lajos, <i>Szófejtés, szótárírás és nyelvtudomány-történet</i>. Bp., 2004. Ligeti Lajos, <i>A magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Árpád-korban</i>. Bp., 1986. Mollay Károly, <i>Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig</i>. Bp., 1982. Részletek a magyar etimológiai szótáriradalomból: EtSz., SzófSz., TESz., MszFgrE., EWUng., UEW., FNESz., RMCsSz.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc</p>	

tantárgy neve: Történeti dialektológia (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tantárgy feladata megismertetni a hallgatókat a mai magyar nyelv és nyelvjárások történeti előzményeivel, az ezt tükröztető írott nyelvemlékekkel és más forrásokkal (oklevelek, missilisek, részben szépírói művek). A nyelvjárástörténet forrásanyaga: nyelvemlékek lokalizációja, nyelvi sajátosságai, az egyéni nyelvhasználat és a nyelvi/nyelvjárási norma; a tulajdonnevek, mai nyelvjárások. A nyelvjárástörténeti vizsgálat módszerei. A nyelvjárástörténet korszakolása (rokon nyelvi együttélés kora, ősmagyar, ómagyar és újmagyar nyelvjárások kora). A (művelődés)történeti viszonyok hatása a nyelvjárások alakulására. Az egyes korok főbb hangtani, alaktani, mondattani, szókészleti és szövegtani jellemzői.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Benkő Loránd, <i>Magyar nyelvjárástörténet</i>. Bp., 1957. Benkő Loránd, Új módszerbeli lehetőségek a magyar nyelvjárástörténeti vizsgálatokban: <i>MNy.</i> 57 (1961): 401–13. Benkő Loránd, A nyelv területi tagolódásának történeti vonatkozásai. In: Benkő Loránd, <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i>. Bp., 1988. 213–227. Juhász Dezső, A nyelvtörténet a magyar dialektológiában: <i>MNyj.</i> 34 (1997): 43–50. Bárczi Géza, A magyar történeti nyelvjáráskutatás. In: Kniezsa István (szerk.), <i>Általános nyelvészet, stilisztika, nyelvjárástörténet</i>. Budapest, 1956. 301–24.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Juhász Dezső, A magyar nyelvjárástörténet néhány kérdése: <i>MNy.</i> 112 (2016): 257–268. Vargha Fruzsina Sára, A dialektometria alkalmazása és történeti helynevek nyelvföldrajzi vizsgálata a Székelyföldön. <i>Helynévtörténeti Tanulmányok</i> 5 (2010): 223–233.</p>	
Tantárgyfelelős: dr. Bába Barbara, egyetemi tanársegéd, PhD	
Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD	

tantárgy neve: A történeti helynévkutatás alapjai (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A tantárgy a BA képzésben elvégzett <i>A magyar helynevek története</i> című tárgyra épül. A gyakorlat célja az, hogy megismertessen a magyar helynevek rendszerének jellegzetességeivel s a rendszerben bekövetkező történeti változási folyamatokkal.</p> <p>A rendszer sajátos fogalma a helynevek körében: mikro- és makrotoponimák. A nevek szerkezeti elemzésének lehetőségei: tudománytörténeti aspektus, különféle helynév-tipológiai megközelítések. Szerkezeti analízis (a névrész és a névelem fogalma), funkcionális-szemantikai és lexikális- morfológiai névelemzés. A helynevek keletkezés- és változástörténete. A helynévfejtés elméleti és módszertani problémái.</p> <p>A helynévkutatás komplexitása. Nyelvészeti elemzés és történettudományi vizsgálat kapcsolata. Az etnikai rekonstrukció lehetőségei.</p>	
<p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Benkő Loránd, <i>Beszélnék a múlt nevei. Tanulmányok az Árpád-kori tulajdonnevekről.</i> Budapest, 2003.</p> <p>Benkő Loránd, <i>Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.</i> Bp., 1998.</p> <p>Hoffmann István, <i>Helynevek nyelvi elemzése.</i> Debrecen, 1993.</p> <p>Hoffmann István–Tóth Valéria, A nyelvi és az etnikai rekonstrukció kérdései a 11. századi Kárpát-medencében. <i>Századok</i> 150 (2016): 257–318.</p> <p>Hoffmann, István–Rácz, Anita–Tóth, Valéria, <i>History of Hungarian Toponyms.</i> Hamburg, 2017.</p> <p>Kiss Lajos, <i>Földrajzi neveink nyelvi fejlődése.</i> Nyudért. 139. sz. Bp., 1995.</p> <p>Kiss Lajos, <i>Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében.</i> Piliscsaba, 1999.</p> <p>Kristó Gyula, <i>Szemponatok korai helyneveink történeti tipológiájához.</i> Szeged, 1976. 7–97.</p> <p>Póczos Rita, <i>Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása.</i> Debrecen, 2010.</p> <p>Rácz Anita, <i>Etnonimák a régi magyar településnevekben.</i> Debrecen, 2016.</p> <p>Tóth Valéria, <i>Személynévi helynévadás az ómagyar korban.</i> Debrecen, 2017.</p> <p>Tóth Valéria, <i>Településnevek változástipológiája.</i> Debrecen, 2008.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Rácz Anita, egyetemi docens, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc; dr. Tóth Valéria, egyetemi tanár, DSc; dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Györffy Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Póczos Rita, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Gacsályi-Bába Barbara, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	

tantárgy neve: Finnugor nyelv (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: Egy választható rokon nyelven keresztül a finnugor nyelvek rendszerének bemutatása. A kurzuson elméleti és gyakorlati kérdéseket egyaránt tárgyalni kell. Elméleti kérdések: a választott nyelv helye a finnugor nyelvek között, legfőbb jellemzőinek bemutatása, nyelvtörténetük legfőbb állomásai. Gyakorlati kérdések: a finn és észti nyelv esetében meglévő nyelvkönyvek, kisebb finnugor nyelvek esetében chrestomathiák szövegeinek és grammatikai leírásainak segítségével képet adni a rokon nyelv struktúrájáról. Alapszókinccs, néhány nyelvi fordulat bemutatása. A névszó- és igerendszer alapjainak áttekintése. Választható nyelvek: finn, észti, mordvin, lapp.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Maticsák Sándor–Anna Tarvainen, <i>Finn nyelv</i>. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2002.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Karanko, Outi–Keresztes László–Kniivilä, Irmeli, <i>Finn nyelvkönyv 1–2</i>. Bp., 1985, 1990. Kippasto, Anu–Nagy Judit, <i>Észti nyelvkönyv</i>. Bíbor. Miskolc, 2002. Pusztay János, <i>Könyv az észti nyelvről</i>. Folia Estonica tomus III. Szombathely, 1994. Keresztes László, <i>Chrestomathia Morduinica</i>. Tankönyvkiadó, Bp., 1990. Mészáros Edit, <i>Erza-mordvin nyelvkönyv kezdőknek és középhaladóknak</i> (Marija Imajkina közreműködésével). JATEPress, Szeged, 1998. Lakó György, <i>Chrestomathia Lapponica</i>. Tankönyvkiadó, Bp., 1986.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Maticsák Sándor, egyetemi tanár, DSc</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Tóth Anikó Nikolett egyetemi tanársegéd, PhD; Maria Sarhema finn lektor; Sylvia Sökk észti lektor</p>	

tantárgy neve: Nyelvtörténeti elemzési gyakorlat (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 4. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A tantárgy a BA képzésben megszerzett alapszintű nyelvtörténeti ismeretekre épít, amelynek során a hallgatók megismerhették legfontosabb nyelvemlékeink (TA., VeszprAd., HB., JókK.) alapvető sajátosságait.</p> <p>A gyakorlat során azokat az ómagyar kori nyelvemlékeket elemezzük, amelyek a korábbi képzés során nem kerültek bele a nyelvemlékelemző órák tematikájába. A korai kis szövegemlékek közül az Ómagyar Mária-siralom, a Königsbergi töredék és szalagjai teljes szövegének elemzése, illetve a kódexek sorából a Margit-legenda egyes részleteinek elemzése áll az óra középpontjában.</p> <p>A hallgatók önálló szemináriumi dolgozatot készítenek a fenti nyelvemlékek egy-egy részletéről vagy valamely nyelvtörténeti sajátosságáról.</p>	
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Benkő Loránd, <i>Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei</i>. Bp., 1980.</p> <p>B. Lőrinczy Éva, <i>A Königsbergi Töredék és Szalagjai mint nyelvi emlék</i>. Bp., 1953.</p> <p>Madas Edit (szerk.), „<i>Látjátok feleim...</i>”. <i>Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig</i>. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár. — az adott nyelvemlékekre vonatkozó írások.</p> <p>A. Molnár Ferenc, <i>Legkorábbi magyar szövegemlékek</i>. Debrecen, 2005. 69–136.</p>	
<p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Dömötör Adrienne, <i>Régi magyar nyelvemlékek</i>. Bp., 2006.</p> <p>Molnár József–Simon Györgyi, <i>Magyar nyelvemlékek</i>. Bp., 1976.</p> <p><i>Szent Margit élete</i>. Régi magyar kódexek 10. Bp., 1990.</p> <p>Szentgyörgyi Rudolf, <i>Hogyan szólának? Az első magyar vers(töredék): MNy. 105 (2009): 411–431.</i></p>	
Tantárgyfelelős: dr. Tóth Valéria, egyetemi tanár, DSc	
Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc; dr. Rácz Anita, egyetemi docens, PhD	

tantárgy neve: Történeti szociolingvisztika (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 4. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: Az óra központi témája a nyelv változásának folyamata. Bemutatja a nyelvi változások dokumentálásának, a folyamat megragadásának lehetőségeit; a változás mechanizmusát, általános törvényszerűségeit és néhány ma zajló változás specifikumait; a nyelvi változások neurobiológiai, nyelvi, humánológiai és szociológiai beágyazottságát.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Németh Miklós, Történeti szociolingvisztika – három évtized mérlege. In: Kontra Miklós–Németh Miklós–Sinkovics Balázs szerk.: <i>Elmélet és empiria a szociolingvisztikában. (Válogatás a 17. Élőnyelvi Konferencia – Szeged, 2012. augusztus 30. – szeptember 1. – előadásaiból).</i> Budapest, 2013. 304–323. Labov, William, A nyelvi változás mechanizmusáról. In: Pap Mária–Szépe György vál. és szerk.: <i>Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások.</i> Budapest, 1975. 255–285.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Sándor Klára, A magyar–török kétnyelvűség és ami körülötte van. In: Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella szerk.: <i>Nyelvi érintkezések a Kárpát-medencében, különös tekintettel a magyarpárú kétnyelvűségre.</i> Pozsony: Kalligram–A Magyar Köztársaság Kulturális Intézete, 1998. 7–26. Sándor Klára, A nyelv „gyenge pontjai”. In: Károly L.–Kincses Nagy Éva szerk.: <i>Néptörténet – nyelvtörténet. A 70 éves Róna-Tas András köszöntése.</i> Szeged, 2001. 119–135. Szilágyi N. Sándor, A szent mokus, avagy a módszer buktatói. In: Pozsgai P. szerk.: <i>Tűzcsiholó. Írások a 90 éves Lükő Gábor tiszteletére.</i> Táton–Budapest, 1999. 345–365.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: A magyar személynevek története (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számmonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 4. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A személynévrendszer történetét mutatja be a tárgy a legkorábbi dokumentált időszaktól máig. Funkcionális megközelítést alkalmazva az egyes személynévfajták állnak a tárgyalás középpontjában, és emellett a névrendszerben bekövetkező struktúraváltásokról is szó esik, azok nyelven kívüli magyarázatait is feltárva.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Benkő Loránd, <i>Név és történelem</i>. Bp., 1998. Hoffmann István, A személynévrendszerek leírásához. <i>MNyj.</i> 46 (2008): 5–20. Tóth Valéria, <i>Személynévadás és személynévhasználat az ómagyar korban</i>. Debrecen, 2016.</p> <p>Ajánlott irodalom: Benkő Loránd, <i>Beszélnek a múlt nevei</i>. Bp., 2003. Kálmán Béla, <i>A nevek világa</i>. 4. kiadás. Debrecen, 1989. 9–110. B. Gergely Piroska, <i>A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere</i>. Bp., 1977. Hajdú Mihály, <i>Általános és magyar névtan</i>. Bp., 2003. Slíz Mariann, <i>Személynévadás az Anjou-korban</i>. Bp., 2011. J. Soltész Katalin, <i>A tulajdonnév funkciója és jelentése</i>. Bp., 1979. 10–104.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Tóth Valéria, egyetemi tanár, DSc</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Hoffmann István, egyetemi tanár, DSc; dr. Rác Anita, egyetemi docens, PhD</p>	

tantárgy neve: A szövegnyelvészeti kutatás módszerei (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A szövegekkel foglalkozó dominánsan nyelvtudományi irányzatok rendszerezése: Szövegnyelvészet, szövegtan, szövegelmélet, textológia. A szövegnyelvészeti kutatás módszereinek összefüggése a nyelvelméleti megközelítéssel és egy-egy konkrét szövegelmélettel. Középpontban: a formalizáló jelentésreprezentáció lehetőségei; a szövegtipológiai törekvések; a kognitív szöveg megközelítés; a szemiotikai textológiai szövegkutatás; a kommunikációelméletek; az interakció-elmélet; a pragmatikaelméletek.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Fóris Ágota, <i>Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008.</p> <p>Ajánlott irodalom: Dobi Edit, A formális nyelvi elemzés lehetőségei a szövegek reprezentációjában. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.), <i>Szöveg és típus.</i> Tinta Kiadó, Budapest, 2006. 91–110. Fehér Erzsébet, <i>A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben.</i> Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000. Babbie, E., <i>A társadalomtudományi kutatás gyakorlata.</i> Balassi Kiadó, Budapest, 2008. 350–410.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Györfly Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD</p>	

tantárgy neve: Szövegnyelvészeti irányok (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számmonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tárgy célja a magyar nyelvtudomány legfőbb elméleteinek rendszerezése: az elméletek vitáinak, a szövegkutatás kezdeteinek feltérképezése a magyar nyelvészetben. A fő témakörök: A nyelvészeti szövegkutatás tudomány-rendszertani helye és nyelvelméleti alapjai. A magyar nyelvészeti szövegkutatás irányai (konstrukcionális és funkcionális kiindulású vizsgálat; a szerveződést az összetevők, azaz a mondatok felől vagy az összetevőket a szövegegész felől megközelítő módszer) és tudományközi kapcsolatai. A magyar szövegnyelvészet főbb tárgykörei és jelentősebb forrásai.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Fehér Erzsébet, <i>A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben. Tudománytörténeti vázlat.</i> NytudÉrt. 147. sz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000. Kocsány Piroska, Szövegnyelvészet vagy szövegtípusok nyelvészete? <i>Filológiai Közlöny.</i> 1992. 26–43. Máté Jakab, A magyar szövegtani kutatások mai helyzete I. In: Petőfi S. János–Békési Imre (szerk.): <i>Szemiotikai szövegtan</i> II. JGYTF Kiadó, Szeged, 1991. 73–116; Máté Jakab, A magyar szövegtani kutatások mai helyzete. II. In: Petőfi S. János–Békési Imre (szerk.): <i>Szemiotikai szövegtan</i> III. JGYTF Kiadó, Szeged, 1991. 105–143.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Petőfi S. János, <i>A szöveg mint komplex jel. Bevezetés a szemiotikai–textológiai szövegszemléletbe.</i> Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. Tolcsvai Nagy Gábor–Tátrai Szilárd (szerk.), <i>Szöveg, szövegtípus, nyelvtan. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához</i> 80. Tinta Kiadó, Budapest, 2008. Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.), <i>Nyelvtan.</i> Osiris Kiadó, Budapest, 2017.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: A diskurzuselemzés elméleti és módszertani kérdései (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: ea. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: koll.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tárgy központi témája a diskurzusjelölők problematikája, tipológiája, kutatásuk módszertani lehetőségei. A problémakörön belül hangsúlyt kapó területek: A szóbeli diskurzusok lejegyzésének és tagolásának problémája. A záró írásjelek kitétele és megnyilatkozás-példányokra tagolása. A megnyilatkozás-példányokra tagolás lépései: a szóbeli korpusz lejegyzése, intonációs átíratának elkészítése és a hezitációk jelölése; az intonációs átírat dallamhídhatarainak vizsgálata intonációs szempontból; a dallamhídhatarok vizsgálata pragmatikai szempontból; a megnyilatkozás-példányok határainak kiválasztása a dallamhídhatarok közül.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Németh T. Enikő, Módszertani útmutató a szóbeli diskurzusok megnyilatkozás-példányokra tagolásához. <i>MNy.</i> 90 (1994): 327–330. Vass László, <i>Adalékok a társas érintkezés és a diskurzusok vizsgálatához.</i> http://www.jgytf.u-szeged.hu/~vass/vportrez.htm Iványi Zsuzsa, A nyelvészeti konverzációelemzés. <i>Magyar Nyelvőr.</i> 2001: 74–93.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Brown, Gillian–Yule, George, <i>Discourse analysis.</i> Cambridge University Press, Cambridge, 1983. Csűry István, <i>Kis könyv a konnektorokról.</i> In: <i>Officina Textologica</i> 13. Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen. 2005. Kárpáti Eszter–Kleiber Judit, [?]Fogalmi [?]verbális. Verbálisan rögzített diskurzusok pragmaszemantikai elemzése. In: <i>Officina Textologica</i> 20. Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen. 2017</p>	
Tantárgyfelelős: dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD	
Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Iványi Zsuzsa, egyetemi docens, PhD	

tantárgy neve: A szociolingvisztikai kutatás módszerei (MAD)	kreditszáma: 4 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A szociolingvisztikai kutatás módszerei tantárgy megismerteti a hallgatókat azokkal a társadalomtudományokban kialakult elméleti és gyakorlati módszerekkel, amelyek a szociolingvisztikai és a dialektológiai kutatásban használatosak. A szeminárium végigkíséri az empirikus kutatás egyes szakaszait a kutatási stratégiai felállítástól (a kutatási probléma, a korábbi kutatási eredmények áttekintése, a probléma pontos körülhatárolása, a kutatási terv kidolgozása) a kutatási módszereken át (terepmunka, felmérések, dokumentumkutatás, kísérletek, háromszögelés stb.) a kutatási eredmények értelmezéséig és azok közzétételéig. Külön hangsúlyt fektet a tudományos módszer ismérveinek és a kutatás etikai kérdéseinek bemutatására. A tantárgy gyakorlati célja, hogy felkészítse a hallgatókat az élőnyelvi terepgyakorlat eredményes végrehajtására.</p>	
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Labov, William, A nyelvi változás és változatok. Egy kutatási program terepmunka-módszerei. <i>Szociológiai Figyelő</i> 4 (1988)/4: 22–48.</p> <p>Kontra Miklós, A vizsgálat keretei. In: Kontra Miklós (szerk.), <i>Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon</i>. Bp., 2003. 41–84.</p> <p>Antal László, <i>A tartalomelemzés alapjai</i>. Bp., 1976.</p> <p>Babbie, Earl R., <i>A társadalomtudományi kutatás gyakorlata</i>. Budapest, 2003.</p> <p>Deme László–Imre Samu (szerk.), <i>A Magyar Nyelvjárások Atlaszának elméleti-módszertani kérdései</i>. Bp., 1975.</p>	
<p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Kontra Miklós (szerk.), <i>Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon</i>. Bp., 2003.</p> <p>Kontra Miklós–Németh Miklós–Sinkovics Balázs, <i>Szeged nyelve a 21. század elején</i>. Bp., 2016.</p> <p>Sándor Klára, Új hullám a nyelvészetben. <i>BUKSZ 2016</i>: 44–52.</p> <p>Sándor Klára–Langman, Juliet–Pléh Csaba, Egy magyarországi ”ügynökvizsgálat” tanulságai. A nyelvváltozatok hatása a személypercepcióra. <i>Valóság 1998/8</i>: 29–40.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD; dr. Gyórfly Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD</p>	

tantárgy neve: Nyelv és evolúció (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 3. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A tantárgy elsődleges célja annak bemutatása, hogy miként alkalmazható az evolúcióelmélet a nyelvtudományban, miért törvényszerű az evolúciós gondolkodás előretörése a nyelvészetben is, és hogy miért tekinti a 21. századi tudományosság az evolúció(elmélet) tagadását a tudomány tagadásának. A félévben sor kerül az evolúció általános elméletének bemutatására, a test és tudat (elme) problémakör rövid áttekintésére, a naturalista-monista-konnekcionista tudományfilozófiai keretek felvázolására. Ennek az általános elméleti keretnek a működőképességét a nyelv evolúciójának, a nyelveredet kérdéseinek, a nyelv elsődleges funkcióinak bemutatása illusztrálja részletes etológiai háttérrel.</p>	
<p>Kötelező irodalom: Sándor Klára–Kampis György, <i>Nyelv és evolúció. Replika, 40</i> (2000. június): 125–143. Csányi Vilmos, <i>Evolúciós rendszerek. (Az evolúció általános elmélete)</i>. Bp., 1988.</p> <p>Ajánlott irodalom: Csányi Vilmos, <i>Az emberi természet. (Humánétológia)</i>. Bp., 1999. Szathmáry Eörs, <i>Az emberi nyelvkészség eredete és a „nyelvi amőba”</i>. <i>Magyar Tudomány, 2002/1</i>: 42–50.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: Multimediális szövegelemzés (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 4. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás:</p> <p>A tárgy a tágabban értelmezett szövegfogalom kategóriájába tartozó nem tisztán verbális kommunikátumok (pl. grafikával, képpel illusztrált versek, prózai művek; zenei és táncpartitúrák stb.) elemzésére tanít. A kurzus törekszik tisztázni a valódi multimedialitás fogalmát; megkülönböztetni azt a nulladfokú (szóképek által implikált) multimedialitástól. Ez a megközelítés a szövegösszefüggés klasszikus síkjainak vizsgálatán kívül a verbális és a nem verbális sík kapcsolatát is kutatja. A multimediális szövegek elemzésének elméleti kerete egyrészt a Petőfi S. János által körvonalazott szemiotikai textológia, másrészt (a képi médiumot is magában foglaló kommunikátumok esetében) az ikonológia.</p>	
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Petőfi S. János, <i>Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése.</i> Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda, Budapest, 1996.</p> <p>Petőfi S. János–Benkes Zsuzsa, <i>A multimediális szövegek megközelítései. Iskolakultúra 1/1.</i> Iskolakultúra, Pécs, 2002.</p> <p>Petőfi S. János, A multimediális kommunikátum és a multimediális szöveg fogalma. – A multimediális kommunikátumok típusai. In: Petőfi S. János: <i>A szöveg mint komplex jel.</i> Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 121–144.</p>	
<p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Petőfi S. János, Általános megjegyzések a (multimediális) szövegek mint komplex jelek szemiotikai textológiai ’organizációtípus’-fogalmához. In: <i>Szemiotikai szövegtan</i> 13. JGyTF Kiadó, Szeged, 2000. 17–22.</p> <p>Vass László, Interpretáció és illusztráció egy multimediális kommunikátum szövegtani megközelítéséhez. In: Andor József–Benkes Zsuzsa–Bókay Antal (szerk.): <i>Szöveg az egész világ.</i> Tinta Kiadó, Budapest, 2002. 524–532.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Dobi Edit, egyetemi adjunktus, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): –</p>	

tantárgy neve: Nyelvi értékítéletek és mítoszok (MAD)	kreditszáma: 2 kr
a tanóra típusa: gyak. és óraszám: 2 óra/hét	
számonkérés módja: gyj.	
tantárgy tantervi helye (hányadik félév, vagy más időszak): 4. félév	
előtanulmányi feltételek: –	
<p>Tantárgyleírás: A nyelvhez kapcsolódó vélekedések kulturánként változnak ugyan, de mindenhol fontos szerepet töltenek be a nyelvnek az identitások jelzéséhez, a szerepviszonyok tisztázásához kötődő szerepe miatt. A nyelvről szóló népi tudás mélységében és tartalmában is sokban különbözik a képzett nyelvészek tudásától, és ezt a tudást a nyelvészek gyakran nem veszik figyelembe, noha az alkalmazott nyelvészet – beleértve a nyelvészet- és nyelvoktatást is – sikerességének egyik feltétele, hogy tisztában legyünk azzal, az általunk közölt ismeretek milyen korábban szerzett ismeretekre épülnek, vagy milyen korábban kialakult képpel ütköznek. Az óra célja az, hogy a hallgatókat megismertesse azokkal a nyelvről szóló vélekedésekkel, hiedelmekkel, mítoszokkal, amelyek a magyar kulturát jellemzik (pl. nyelvemelő babonák; az „ideális nyelv” és a nyelvi eszmény; minél logikusabb a nyelv, annál tökéletesebb; a nyelv igazi formája az írott nyelv; a nyelv célja gondolatok közlése; a magyar nyelv „egyedisége” stb.)</p>	
<p>Kötelező irodalom: Kontra Miklós, Hol beszélnek legszebben és legcsúnyábban magyarul? <i>Magyar Nyelv</i> 93 (1997): 224–232. Lanstyák István, Helyi „értékes” nyelvváltozatok, „tisztos” idegen szavak, „visszas” jelentések, „agresszív” rövidítések, „kevercs” nyelv és társaik. (Válogatás a nyelvemelői csacskaágok gazdag tarházából). <i>Társadalomtudományi Szemle</i> 5/4: 69–98; 6/1: 51–76. Lanstyák István, A nyelvi tévhitekről. In: Domonkosi Ágnes–Lanstyák István–Posgay Ildikó szerk.: <i>Műhelytanulmányok a nyelvemelésről</i>. Dunaszerdahely–Budapest, 2007. 154–173. Lanstyák István, Általános nyelvi mítoszok. In: Domonkosi Ágnes–Lanstyák István–Posgay Ildikó szerk.: <i>Műhelytanulmányok a nyelvemelésről</i>. Dunaszerdahely–Budapest, 2007. 174–212. Szepesy Gyula, <i>Nyelvi babonák</i>. Bp., 1986.</p>	
<p>Ajánlott irodalom: Fodor Katalin–Huszár Ágnes, Magyar nyelvjárások presztízisének rangsora. <i>MNy.</i> 94 (1998): 196–210. Hires-László Kornélia–Karmacs Zoltán–Márku Anita (szerk.), <i>Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban. A 16. Élőnyelvi Konferencia előadásai</i>. Budapest–Beregszász, 2011.</p>	
<p>Tantárgyfelelős: dr. Fehér Krisztina, egyetemi tanársegéd, PhD</p>	
<p>Tantárgy oktatásába bevont oktató(k): dr. Kis Tamás, egyetemi docens, PhD; dr. Györffy Erzsébet, egyetemi adjunktus, PhD; dr. Reszegi Katalin, egyetemi adjunktus, PhD</p>	